

Mario Zucchitello, l'italià volgudament arrelat a Tossa

«Quan vas a viure a un lloc on no has nascut, tens dues opcions: o vegetes i vas fent la viu-viu, o t'hi arreles»

Text > ROSA MARIA GIL TORT, historiadora

Hi ha una fotografia que des de fa molts anys trobem als dos diaris de Girona cada 21 de gener. Un grup de persones, abrigades per caminar per la muntanya, acompanyen un personatge central, vestit amb gambeto gruixut de color marró, esclavina ornada de petxines, barret de feltre d'ala ampla i un bastó decorat amb un ramet de flors silvestres. El personatge central canvia cada any, però al seu costat, invariablement, durant molts anys hem vist un home alt, abrigat i amb posat reflexiu que l'acompanya. Som davant l'escena del Pelegrí de Tossa, i l'home alt, any rere any, és Mario Zucchitello, italià de naixement i tossenc d'adopció, que ha abraçat l'ànima del poble per fer-se-la seva. Li ha tornat l'hospitalitat rebuda amb una acurada, erudita i detallada història, que basteix el relat de la vila des dels seus orígens fins fa quatre dies. Filòleg i historiador, ha desentrellat molts dels secrets més ocults de les cases de Tossa. Observador privilegiat des de fa més de seixanta anys, em rep a casa seva per parlar del passat, del present i del futur d'aquest petit racó d'inefable bellesa i replecs singulars.

>> *Mario Zucchitello.* (Foto: JOAN JUANOLA)

>> Mario Zucchitello al costat del Pelegrí de Tossa, una imatge que es repeteix des de fa molts anys. (Foto: ARXIU MARIO ZUCCHITELLO)

Una tarda de final d'octubre, quan el poble es replega per encarrar l'hivern, la porta de la casa del carrer de la Guàrdia s'obre decidida per acollir-me. Sempre està a punt per enfilars una conversa sobre el passat de Tossa, esquitxat d'anècdotes del present i de la família, amb la companyia dels mobles antics, els miralls i les pintures que han estat espectadors silenciosos de tantes converses. És fàcil parlar amb en Mario, les seves reflexions i el seu mestratge m'han acompanyat des de l'adolescència. Compartim una passió per la recerca i un entorn vital proper. Sempre amb el mar a prop i amb els llibres, els papers i les persones en el centre.

Parlem dels orígens, personals i professionals: com va arribar a Tossa?

Vaig néixer a Carpi (província de Mòdena). El meu pare era militar, i amb la família vàrem viure a diferents llocs, però a L'Aquila (regió dels Abruços) vaig passar pel *ginnasio* i el *liceo*, que seria el batxillerat d'aquí. Aquesta va ser la meua adolescència, per això quan em pregunten d'on soc dic de L'Aquila.

Tinc tombes, allà; els pares hi estan enterrats, i per tant... jo dic que soc d'allà. Hi torno. Tinc dues germanes. Una es va llicenciar en ciències polítiques i volia fer la carrera diplomàtica, però es va casar amb un militar i ho va deixar. Va ser professora d'anglès. L'altra germana té botigues de roba. Vulguis o no, la família encara hi és una mica. Hi parlo sovint per Skype.

A mi m'agradava el mar, tot i ser d'un poble de l'interior. Per això vaig començar a estudiar enginyeria naval a La Sapienza, a Roma, perquè, llavors, la *maturità classica* et donava permís per inscriure't a qualsevol facultat, sense fer cap examen. Quan jo estudiava al *liceo*, hi havia dos liceus, el clàssic i el científic, i jo vaig fer el clàssic. Soc de formació humanista, de llatí i grec antic. Abans tenies una preparació, una base. Un metge abans era un metge humanista. Mira el doctor Ignasi Melé. Si no, no hauria fet les excavacions de la vil·la romana de Tossa. Tenia aquella base.

Vaig començar enginyeria naval, però per coses de família vaig canviar

i vaig fer idiomes. Vaig estudiar tots els idiomes neolatins primer. Volia estudiar rus, però no hi vaig ser a temps. I després vaig estudiar anglès i alemany. Vaig fer un examen d'alemany antic. És molt interessant. He estudiat deu idiomes: italià, francès, anglès, alemany (fins i tot l'antic alemany), portuguès, espanyol, romanès... Per al romanès vaig guanyar una beca i no hi vaig anar... Eren uns cursos d'estiu (*corsi di lingua*) a Mamaia, coses meves... Llatí i grec, ah!, i el català, que no he estudiat.

Gràcies a la filologia vaig poder explicar el nom de Tossa. Ve del topònim *Turissa*, que està escrit al mosaic de la vil·la dels Ametllers.

I a Roma, de cop, un gir de guió?

L'any 1959 vaig conèixer la meua dona a Itàlia, na Rosa. El 1962 ens vam casar i vaig venir a viure aquí. Vaig veure que des de Tossa podria estudiar filologia hispànica a la Facultat de Llengües i Literatures Estrangeres de la Universitat de Pisa, on no eren imprescindibles les classes presencials, encara que hi anava a examinar-me.

No heu estudiat català, però el parleu i fins i tot domineu el parlar de Tossa...

Quan arribes a un lloc t'hi has d'integrar. Mai no m'he trobat desplaçat, sempre m'he acostumat als llocs on he anat a viure. Venir a viure aquí no va ser cap problema. Ràpidament m'hi vaig trobar bé. La mentalitat catalana s'assembla a la lligur.

Pel que fa al català, el 1981 o el 1982 vaig intentar crear un lectorat de català a la Universitat de Pisa, on jo havia estudiat. El meu professor Guido Mancini, un gran hispanista, em va dir: «A nosaltres ens basta tenir uns quants llibres i que vingui un lector, i ja muntarem la càtedra». T'ho explico: el director de la facultat (ara són departaments, però aleshores eren facultats) em va donar una carta perquè jo contactés amb la Generalitat per crear aquest lectorat, perquè jo veia que ensenyaven portuguès, romanès, castellà i francès, és a dir, les quatre llengües romàniques, filologia romànica, i no ensenyaven català. I vaig parlar amb el president Pujol. Li vaig mostrar la carta i em va dir que parlés amb Max Cahner. Max Cahner em va adreçar a l'encarregat de Política Lingüística de la Generalitat. Hi vaig anar i em va dir que ells no podien tenir contactes exteriors perquè tot això passava pel Ministeri de Madrid, i així es va acabar. Es veu que no li anava bé o que no podien. I així tot se'n va anar en orris, va ser una llàstima, perquè m'hauria agradat.

Tornant al principi. Què recordeu d'aquella Tossa de final dels cinquanta?

Per a mi era magnífica, perquè la gent era sincera, genuïna, i et parlava amb el cor a la mà. Em va agradar molt la familiaritat que hi havia, que encara hi és una mica; aquí ens saludem tots, però aleshores era una altra cosa. Recordo que anava a comprar a la peixateria i passava per aquí, pel carrer de la Guàrdia, i la Marieta Pons Dellonder m'obria la bossa: a veure, noi, què has comprat? Avui dia això ja ha passat a la història, però aquella era la Tossa genuïna. Tota una família. El pescador que em volia a la barca, mentre jo li explicava coses i ell m'explicava les seves vivències i sacrificis, a mi m'agradava molt. Era un altre món. Ara els vells som nosaltres.

He viscut aquí seixanta-dos anys; a Itàlia no hi he viscut tant, tot i que la meva formació humanista és d'allà. He viscut més aquí que allà. Allà vint-i-cinc anys, aquí seixanta més. Veig nois joves que em saluden de vós i són d'aquella Tossa que no ha canviat encara, i això és bo.

Com era el poble, des de la mirada d'un professor italià?

Les cases d'aquí eren cases humils, senzilles, sobretot, que és el que nosaltres trobem als inventaris. No s'hi havien fet gaires transformacions. Des del 1600 o el 1700, si fa no fa, eren les mateixes cases. Però la gent t'oferia fins i tot el que no tenia. A mi m'agradava veure com cuinaven, m'agrada la cuina, i algunes famílies d'aquest carrer on visc em convidaven: «Vine, que t'ho ensenyo a fer, això», i fins i tot m'hi quedava a dinar, a vegades. Era un altre món.

Avui dia tot ha canviat, és evident, però a Tossa encara hi ha germanor, i això m'agrada. És una germanor que explota al màxim en el moment del Pelegrí, en què tots són amics, encara que després... però és el que passa als pobles petits. És inevitable.

Guardo molt bon record de la Tossa dels anys seixanta. Després, és clar, la lenta (o ràpida, segons els anys) transformació turística ha canviat una mica el que era. Hi ha patis que s'han trans-

format en bars i cases que s'han tirat a terra per fer botigues o apartaments, perquè tothom ha de viure, ja ho sé; però, és clar, aquesta transformació s'havia de fer respectant la tradició.

Com veieu ara aquella Tossa?

Tossa és com una ostra. A l'estiu s'obre i hi entra tothom, però a la tardor i a l'hivern es torna a tancar, torna a ser la Tossa de sempre, perquè en el fons la mentalitat del tossenc no ha canviat.

Per què es manté el Pelegrí? Perquè és l'essència de l'ésser tossenc, és el fil que els uneix amb els avantpassats. Mira, de vots de poble n'hi ha hagut molts: Lloret, Maçanet..., molts de pobles. Tots l'han deixat; només el manté Tossa. El dia que Tossa deixi de complir el vot, aquell dia la vila deixarà de ser Tossa, perquè haurà perdut l'essència. I tu em diràs que tal vegada depèn de les circumstàncies geogràfiques, que és un poble tancat, amb gent que havia anat a Amèrica set, vuit, deu vegades, i que no havien anat mai a Llagostera. Això hi fa; que aquí se sali, hi fa. I m'agrada sentir que salen, que no s'han uniformat, i no només en el català de la terra, sinó en la mentalitat, que és el que intenta fer la tele, uniformar. No és això. Tossa és Tossa. Ja ho vaig dir una vegada en un article que em va demanar el *Diari de Girona*. Tossa és Tossa i un de fora, difícilment ho en-

>> Zucchitello, excavant, l'agost del 1985. (Foto: ARXIU MARIO ZUCCHITELLO)

tén. Jo vinc de molt enfora, i ho he entès. Ho he entès de tal manera que soc obrer de la capella de Sant Sebastià. N'hi ha d'altres que hi són perquè han vingut aquí, s'han casat aquí, però no participen en la vida col·lectiva.

Però hi heu entrat a fons i n'heu fet la història.

Penso que m'hi he integrat, fins i tot massa. I he fet la seva història. No hi ha cap poble de la costa catalana que tingui la història de la seva marina mercant com té Tossa. Jo li he fet sis-cents anys d'història de la marina mercant. Una història del poble, de la gent, de tot.

He llegit més de cinc-cents testaments de la gent de Tossa, des del 1500, per fer un estudi. Entre d'altres, he sabut el que es deixava en almoïna als altars, a les capelles, als parents i als amics. Això m'ha permès comprendre la devoció i la mentalitat de la gent d'aquí, de tal manera que quan escric de Tossa, escric de la nostra vila, no com un observador neutral, sinó que ho sento com una cosa meua.

Com us vau engrescar en la recerca?

Si ets a un lloc on no has nascut, o fas la viu-viu, o t'integres i fas alguna cosa pel poble. I jo vaig considerar que podia fer la història d'aquest poble. Un que m'hi va esperonar va ser Narcís Fonalledas, que tenia una fusteria al carrer Nou. Era l'any 1974. Ell em deia sempre: «Tu ets d'aquí, és com si ja tinguessis un nínxol aquí. I has de fer la història de Tossa».

He tingut la sort d'estudiar paleografia per compte meu. Ja sabia llatí i hi tenia facilitat, i ha estat posar-hi una mica de força de voluntat i prou.

I quan ja feia uns anys que investigàveu, vau salvar l'arxiu perdut dels Falguera.

Els meus inicis com a historiador arrenquen el 1974 amb la lectura de la monografia que Enric Claudi Girbal va publicar el 1884: *Notícies sobre la història, tradicions y costumbres de esta villa y su término*, que precisament m'havia deixat Narcís Fonalledas. Era una historiografia del segle XIX que calia revisar, però era molt interessant el recull de fonts documentals que

>> Zucchitello a la terrassa de casa seva.

(Foto: JOAN JUANOLA)

l'autor hi aportava. De molts d'aquells documents, se n'havia perdut la pista, com ara els pertanyents a l'arxiu de la família Falguera, antics batlles de sac del poble, que havien tingut la casa del Governador, on el 1935 es va fundar el Museu Municipal. Vaig aconseguir el contacte de la senyora Falguera de Catusús de Barcelona gràcies a Sebastià Coris, que com a alcalde de Tossa acabava de gestionar la compra de la casa que seria la seu del museu.

La senyora Falguera em va dir que la casa, situada a la plaça de Sanllehí, havia estat saquejada, i que no hi havia quedat res. Li vaig preguntar pels papers i em va dir que creia que no en quedava cap, però que hi podia anar, i que tot el que trobés m'ho podia quedar. Una senyora que tenia la clau de la casa m'hi va facilitar l'entrada. Quan li vaig demanar pels papers, em va dir que n'hi havia molts d'escampats pel soterrani. Sense llum i amb unes espelmes vàrem accedir al lloc, i gairebé a les palpent es vàrem anar recollint en sacs tot el que hi vàrem trobar. Vaig tornar a casa en bus, on vaig coincidir amb uns amics de Tossa que em van ajudar a portar els papers fins a casa. En obrir els sacs vaig corroborar la importància de la troballa: tenia al davant l'arxiu de Can Falguera. Quan el vaig haver ordenat, vaig veure que era força complet. La troballa té un valor incalculable pel que fa als estudis històrics medievals, i fins i tot més tardans, sobre Tossa, on els Falguera tenien la batllia, i també de Maçanet de la Selva i de Palau de Plegamans, on tenien propietats.

També vau reprendre les excavacions de la vil·la romana, interrompudes per la Guerra Civil...

La vil·la romana va ser descoberta pel doctor Ignasi Melé i Farré el 1914 i va ser posteriorment excavada per l'Institut d'Estudis Catalans i l'arqueòleg Alberto del Castillo, fins a la Guerra Civil. Per la meua formació humanista, veure que una excavació no anava endavant no em cabia al cap. Jo coneixia, perquè estiujava a Tossa, un encarregat de belles arts, Ricardo Batista, que era arqueòleg. Ens vàrem fer amics, perquè m'interessava l'arqueologia i que allò no quedés mort. Només hi havia una senyora que obria i tancava i atenia les visites com a guarda.

Vaig parlar amb ell i em va donar permís per fer-hi prospeccions. Era a començament dels anys setanta, encara no hi havia la Generalitat. I vaig descobrir la part d'aquí baix, la part rústica, amb ell. Em varen dir de tot perquè hi havia començat a excavar. Que anés a buscar pedres en un altre lloc i coses per l'estil. Vaig tenir sort, perquè vaig fer dues rases i vaig trobar el mur gros. I per això va ser possible continuar les excavacions. Amb Ricard Batista i Albert López Mullor vàrem excavar a baix i una mica a dalt, a la vil·la. Ho fèiem amb camps de treball de jovent i anaven molt bé. Després es va posar al capdavant la Universitat de Girona, que ha acabat d'excavar a dalt, i ara, novament, nosaltres, amb Joan Llinàs, director de les excavacions, continuem excavant aquí baix.

Hem trobat un cementiri, que no sabem si és romà o d'època visigoda. Hem enviat mostres d'ossos a Sevilla perquè els analitzin amb carboni 14 i ens han dit que dona un resultat molt feble, que si volem faran més proves

per obtenir un resultat positiu, i els hem dit que sí. Ara esperem que ens donin els resultats.

Al jardí de Ca l'Acerbi, que és una casa propera a la vil·la romana, hi hem fet una prospecció per georadar amb un metre i mig de potència, que és molt poc. Pot haver-hi altres coses més a baix. L'avinguda del Pelegrí és un cementiri. Ho sabem perquè hi ha persones que, veient que s'excava, m'ho venen a explicar: «Quan vàrem fer les clavegueres vàrem trobar *esqueletus*»; «Jo feia de paleta, i vàrem trobar *esqueletus* i no vàrem dir res a ningú». M'ho venen a contar, després! Bé, ja és alguna cosa. Les excavacions van així, molt a poc a poc.

A més d'historiador, també heu treballat en el sector del turisme; com veieu Tossa avui?

Tossa, dintre del que es pot veure a la costa, és un dels pobles que s'han salvat més.

Jo penso sempre en Ceret, a l'altra banda dels Pirineus. És un poble petit

El dia que Tossa deixi de complir el vot, aquell dia la vila deixarà de ser Tossa, perquè haurà perdut l'essència

>> Fent de timoner a la Costa Brava. (Foto: ARXIU MARIO ZUCCHITELLO)

que viu d'un museu. No vull dir que nosaltres hàgim de viure només del museu, perquè ja tenim el turisme. Però el turisme no ho és tot. Si més no, el turisme que ve aquí. Ara tenim turisme de cap de setmana. A l'estiu Tossa s'omple, però també hauríem de tenir un turisme cultural, que vingués a Tossa per veure el museu, per veure la vil·la romana, i oferir-los-ho d'una manera assequible i ben presentada. Tenim aquesta possibilitat, i costa una mica enfocar-ho d'aquesta manera.

Tenim una vil·la romana o, si vols, un territori força romanitzat, perquè hi ha més jaciments romans dins el terme de Tossa, i se'n podria fer un estudi fantàstic. No sé si hi ha prou interès o la possibilitat de fer-lo.

Des del Centre d'Estudis Tossencs vaig proposar que es fes un museu arqueològic a Ca n'Acerbi, ara que l'han restaurat externament. Portar-hi el que hi ha al museu de la Vila Vella i fer un museu de la romanització del territori estaria bé. Per aquí no n'hi ha, i

tot s'hi presta. Allà on hem trobat jaciments romans no s'ha edificat. Jo ho comprenc, el turisme és el que t'aporta possibilitat econòmica immediata, però hi ha un altre turisme que s'hi pot compaginar.

A la primera meitat del segle xx, a Tossa es feien excursions des de Barcelona, amb vaixells, per veure un poble encara genuí de la costa. Aquella Tossa no es podia conservar, és evident, perquè hi ha altres interessos, el turisme ha canviat. Es tractava d'una elit de Barcelona que venia a veure aquella Tossa.

Nosaltres ho hauríem d'enfocar d'una altra manera, també amb un turisme cultural. Comprendc que hi ha altres problemes. Tenim un pla general fet per un arquitecte de Barcelona. I ha fet un pla general com si fos una ciutat: eixamplar els carrers, les finestres més llargues, i no és això, no és això. De fet, no sempre s'ha respectat l'arquitectura del nucli històric, i hi ha edificis nous que trenquen l'harmonia

secular. Tampoc és que hàgim de fer decorats. Caldria una tipologia d'edificació més consonant amb el que és Tossa. Si es reforma una casa del segle xvi, cal reposar les pedres, donar-li l'ús que calgui, però respectant-ne els elements antics. Als afores de Tossa és una altra cosa, però al nucli antic, no. Ens caldria un pla especial de nucli antic que en conservi la tipologia.

Podria ser el patrimoni un valor estratègic de desenvolupament?

La divisa de «més gent, més diners» va portar a construir hotels grossos. Hi ha hotels a Tossa que no s'haurien d'haver deixat fer mai. Aquí anava bé l'hoteler familiar. Aquest era el turisme de Tossa. I això no vol dir un turisme barat, al contrari.

En alguns llocs es va edificar sense sensibilitat, eren altres temps. Tossa és rica de troballes arqueològiques que caldria valorar. Seria un reclam més de cultura, com ho són les muralles i la Vila Vella —com ja t'he dit, es podria fer un museu de la romanització del territori, amb maquetes, molt didàctic. Tu saps quanta gent entra a veure la vil·la romana? Una quantitat enorme de gent. És un altre al·licient que tenim.

Com veieu Tossa d'aquí a uns anys? Us atreviu a fer una prospecció?

Jo crec que, com totes les coses humanes, i el turisme és un fet humà, hi ha un començament i un final. Per tant, d'aquí a cent o dos-cents anys, o vint anys!, s'acabarà també aquest turisme. És clar que ha anat a més. Abans qui feia turisme eren quatre rics que voltaven, al set-cents, i després escrivien diaris de viatges i tal, però jo crec que ens ho hem jugat gairebé tot a una carta.

Quan vaig arribar hi havia un turisme incipient, però també hi havia gent que tenia un hort, que anava a pescar..., era un model de vida una mica més variat. Avui dia només tenim turisme, és un monocultiu. Hi ha hagut algun intent de posar alguna fàbrica, no una fàbrica de xemeneies, sinó d'alguna cosa informàtica, però no ha fructificat.

Això és una constant en la història de Tossa. Quan hi ha el mar, la majoria de la població es dedica a l'activitat marítima. Després ve la pesca salada, i llavors es creen salines i molta gent hi treballa; després ve el suro, i tothom s'aboca al suro. Hi havia alguna casa

>> Navegant amb Joan Domènech. (Foto: ARXIU MARIO ZUCCHITELLO)

de certa importància, però també hi havia fabriquetes. Desapareix el suro per la Primera Guerra Mundial i arriba la crisi, perquè no hi ha exportació. Què ve aleshores? Es fa la carretera de Sant Feliu per donar feina, però hi ha un període de crisi. Arriba el turisme, i ara tothom s'hi ha abocat, i no tenim terra cultivable. Tot Tossa està edificat. Can Martí és l'únic que queda. Ens mengem el pa d'avui, però què deixem per a demà? No deixarem res, si anem transformant el poble.

Jo conservaria el que hi ha, i no és per l'estètica, sinó per al mateix poble i per a les generacions futures. Avui sí que tindran un nivell de vida més elevat. Estaran més bé, però què deixaran? Perquè de cases transformades, modernes, n'hi ha a tot arreu.

S'ha de conservar encara més. Si hi ha cases del 1800, doncs no les transformem, conservem el nucli antic. A fora, a l'altra banda del pont de la Riera, que facin el que vulguin, amb moderació. Però aquí que no es toqui. La conservació ha de servir, a més de per fixar un model estètic genuí que marqui un estil per a la gent que ve de turisme a Tossa, per passar un testimoni del que era a les noves generacions, perquè si ens ho mengem tot ara, què tindran els fills i els nets?

Quines han estat les oportunitats perdudes?

A vegades s'han deixat perdre per pressió política, per allò de «jo no ho he aconseguit, però tu tampoc». Aquest va ser el drama, per exemple, amb la col·lecció de picassos de Palau i Fabre. L'hauríem aconseguit, el donant va venir, i la negociació estava ben encarada. Es van fer campanyes de recollida de firmes en contra de posar la col·lecció a l'Hospital. Aquell home era tan delicat, tan susceptible, que va dir que si no el volien ja se n'anava a un altre lloc. Va ser una pèrdua important.

L'altra gran ocasió perduda és no haver conservat Tossa com era abans. El model d'hotels, tot, hauria de ser a una escala més humana. Aquí l'equívocació va ser fer entrar les agències de viatges. Hi va haver un moment que et proposaven donar-te diners per fer l'hotel, però ells fixaven els preus, i així recuperaven el capital que t'havien avançat. És clar, més habitacions, més gent, i uns preus molt baixos. I mira, això també va ser un error.

>> En una presentació a la Fundació Valvi. (Foto: ARXIU MARIO ZUCCHITELLO)

Figura't, per a un tossenc que no té capital i ha d'anar al banc, que aparegui un senyor i t'ofereixi uns diners sense interessos, perquè ja se'ls cobrarà igualment, amb un preu imposat per habitació, era tot un avantatge. I així es varen fer aquells hotels grossos.

Va ser en aquell moment que canvià la fesomia del turisme, i els negocis que hi ha són intercanviables amb els d'altres llocs. Cal oferir al turista un al·licient diferent, un lloc on pugui gaudir d'una arquitectura urbana i d'un patrimoni gens usuals. Tossa podria haver sigut un Sant Tropez. Sant Tropez no tenia res més que Tossa, però ho han sabut conservar. Hi ha pobles que no s'han tocat. I hi arriba el turisme, no el turisme de masses, el que paga bé, i els acaba sortint igual.

Compta tu quants hotelets familiars queden a Tossa. Una misèria. Abans hi havia molts establiments petits que han desaparegut. S'ho mengen tot, aquests grossos.

El vostre seria un hotel de tipus mitjà?

Una família pot portar un hotel familiar de fins a trenta o quaranta habitacions. Si ja és de més habitacions, l'empresa ha de ser molt més grossa per poder-lo portar. Ho sé per experiència. A casa, l'hotel, que ara és del noi,

té vint-i-set habitacions. És ideal, i en treu profit. I que vagi fent. És un hotelet que pot cuidar el detall, que és el que agrada, el que es valora. El tracte amb el propietari. Aquest és el model. Però, noi, ara qui treu els hotels actuals? A dintre hi ha de tot, fins i tot botigues. No deixen escapar el client; si el poden espremer, l'espremen fins al final.

A Tossa heu fet bons amics, i la recerca us ha permès viatjar...

La recerca ens uneix, i aquí vull recordar Joan Domènech, de Lloret, tristament traspasat. Amb ell compartíem la passió per la recerca, el sentiment de ser d'un petit poble de costa, cadascú del seu, i sobretot el mar, navegar. Per això havíem compartit tantes travessies per tota la Mediterrània buscant els nostres orígens com a cultura.

He treballat a l'hotel de la família fins a la jubilació, però els hiverns són llargs i m'han permès investigar a consciència tota la història de Tossa, des dels orígens fins al segle xx. Durant la temporada, quan podia, m'adjudicava el torn de nit, i en la calma de la recepció podia avançar les meves recerques. Amb l'hotel tancat, he viatjat arreu i he pogut localitzar documents que parlen de Tossa, conec bona part dels arxius del país i també alguns de fora. Les meves recerques m'han

permès viatjar a l'estranger i fer bons amics.

Fa més de trenta anys, hi va haver un agermanament entre Licodia Eubea, un poble de Sicília, i Santa Pau. L'escriptor Joan Basté hi va anar, i li va agradar tant que en va escriure una novel·la: *Katharina von Raitenau*, ambientada allà. Els de Licodia Eubea la volien fer traduir a l'italià. En Joan en va parlar amb en Tem, l'alcalde de Tossa, el qual li va dir que ja tenia la persona que feia per a ell, i va venir a l'hotel i m'ho va dir. Jo vaig acceptar. No vaig cobrar res, eren dues-centes cinquanta pàgines i escaig, sis mesos de feina, però és igual. Em va agradar, perquè a més em va servir per entrenar-me una altra vegada amb l'italià. La van publicar a Catània i me'n van donar tres exemplars. Van estar molt contents i em varen convidar a la presentació a Sicília.

També hi vaig anar a fer una classe per a postlicenciats. Hi va haver un professor de la Universitat de Palerm, Francesco Giunta, que ensenyava a la Universitat de Barcelona. I jo, per casualitat, presentava el llibre del Socors. No sé com, un amic de l'Institut Italià de Cultura de Barcelona em va demanar si podia convidar aquell professor. Va venir i al cap d'un temps, l'any 1987, em va convidar a fer un seminari per als llicenciats a Erice, prop de Trapani. És un lloc magnífic, es veu tot el mar. Allà hi havia molts convents, i tots s'han transformat en centres culturals i hi fan conferències internacionals. Al seminari hi havia el doctor Udina Martorell i mossèn Gros, director del Museu de Vic. Manel Riu Riu, historiador; Josep Trenchs; Anscari Mundó, i altres d'aquest nivell. Jo vaig preguntar què hi feia allà, enmig de tots aquells savis. Em van convèncer que hi anés. Vaig parlar de Ripoll i de la seva relació amb Tossa. Varen estar molt contents. La majoria no coneixien aquest tema. Va venir na Rosa, també. Vàrem estar bé. Érem joves.

I tot això, fins avui, o com diu en Mario: «I aquí, com els romans, *hic manebimus optime*. Aquí quedarem bé. Hi estarem bé, gràcies a Déu. Tinc bons amics».

>> Zucchitello al seu estudi.
(Foto: JOAN JUANOLA)